

DET
NY
NORDISKE
KØKKEN

SOCIAL KRITIK nr. 144, 27. årgang 2015.
© Selskabet til Fremme af Social Debat

Redaktør: Benny Lihme / ben@socialkritik.dk
Redaktionens adresse:
Social Kritik, Nansensgade 68 kld.
1366 Kbh. K
Tlf: 33 93 99 63
www.socialkritik.dk

Betaling: Danske Bank
SWIFT-BIC: DABADKKK.
IBAN: DK08 3000 0002 8025 62
Reg.nr.: 9570 Konto: 2 80 25 62

Abonnement: Kr. 400,-
Nummer 144: Kr. 110,-

Fotografisk, mekanisk eller anden form for gengivelse eller mangfoldiggørelse af dette tidsskrift eller dele heraf er ikke tilladt ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

Grafisk tilrettelægning:
Susanne Whitta Jørgensen, Grafisk Himmel

Forsidefoto: Anders Riel Müller

Tryk: Narayana Press

Tidsskriftet Social Kritik udgives af foreningen "Selskabet til fremme af Social Debat". Selskabet blev stiftet d. 4. 5. 88., og har som formål at fremme og deltage i den offentlige debat om sociale emner. En af måderne hvorpå Selskabet realiserer formålet, er at udgive dette tidsskrift. Selskabet og tidsskriftet skal tjene som forbindelsesled mellem samfundsvidenskaber, social forskning og den sociale praksis. Foreningen og tidsskriftet skal holde sig fri af parti- og fagforeningspolitiske interesser.

SOCIAL KRITIK's referencegruppe består af:
Flemming Balvig, Johs. Bertelsen,
Ning de Coninck-Smith, Anders La Cour, Tine Rask Eriksen, Thorkild Høyer, Ejler Johansen,
Birgit Kirkebæk, Ida Koch, Øjvind Larsen,
Birger Steen Nielsen, Henning Salling Olesen,
Benedicta Pécseli, Knud Erik Pedersen,
Annick Prieur, Flemming Røggilds, Lone Scocozza,
Ove Sernhede, Søren Smidt, Peter Thielst,
Morten Thing, Jørn Vestergaard, Joachim Wrang.

BNP ER DUM!

En kvindelig folketingspolitiker, fra Dansk Folkeparti, blev for nylig til grin, da hun i et Radio 24syv-program afslørede ukendskab til, hvad et lands BNP/bruttonationalprodukt er.

Jamen, man mindes da dengang et fjernsynshold gik rundt på Strøget i København og spurgte folk, hvad de mente om et nyt forslag om at henlægge betalingsbalancen til Saltholm. Det var der en del, som fandt var en rigtig god ide.

Hvad BNP et angår, måtte mange journalister gennem opslag lige tjekke definitionen, så de ikke selv blev til grin. Og her er bl.a. Wikipidia lige for hånden: et lands BNP er et centralt begreb i nationalregnskabet, et mål for værdien af landets samlede produktion af varer og tjenester.

Der er tale om et lands samlede produktionsresultat uden skelen til, hvad der produceres. Hvilket åbner op for den mulighed, at det ikke bare er DF'eren men også selve BNP, der er dum.

Den tanke faldt mig ind for et par weekend er siden, da jeg tæskede ti afsnit af den eminente serie "Narcos" igennem. En biopic om kokainproducent og smugler Pablo Escobars omfattende iværksætter i Colombia, som i en årrække medvirkede til en voldsom vækst i det amerikanske bruttonationalprodukt (USA er verdens rigeste nation takket være bl.a. en stor våbenindustri og et uhyrligt antal fængsler). Som den godt researchede serie, med indklippede dokumentar-film passager, viser, fik Escobar og hans Medellin kartel fremprovokeret ikke kun laboratorier og transportindustri, hans virke afstedkom også en stor amerikansk udbygning af toldvæsen, efterretningsvæsen, fængsler og sågar militær (Reagan's "War on drugs").

Escobar, en lokal fyr fra en fattig familie, figurerede i 1989 som nr. 7 på det ansete magasin Forbes liste over verdens rigeste mænd. Uden denne colombianske Robin Hood (han byggede boliger til de fattige, ansatte dem i kokainproduktionen, som livvagter osv) havde vi heller ikke fået forskning og internationale konferencer udi narokoens veje og vildveje (og heller ikke Social Kritik nr. 6 i 1990 med netop Colombia på forsiden) .

Personligt var jeg gået glip af en voldsom fin dag i selskab med Netflix og "Narcos" – og det amerikanske BNP var gået glip af mit beskedne bidrag – hvis ikke Escobar havde været så entreprenant. Nu er han død og borte (1949-1993), og Obama vil bremse op i krigen mod naroko. Til skade for det amerikanske bruttonationalprodukt.

Pointe? At vækst kan være en slibrig satan og BNP lige så dum som et DF-folketingsmedlem.

li-

INDHOLD

Anders Riel Müller & Jonatan Leer DET NY NORDISKE KØKKEN – <i>kritiske perspektiver</i>	4
Rikke Andreassen GASTRONATIONALISME – <i>en nostalgisk søgen efter det nordiske</i>	6
Jonatan Leer MA(D)SKULINITET I NYNORDISKE KOGEBØGER	16
Jonas Greve Lysgaard PUT DIG SELV I GRYDEN! (anm.)	28
ARUN MICHEELSEN EN AUTOETNOGRAFISK FABEL OM TILBLIVELSERNE AF NY NORDISK HVERDAGSMAD	32
Karen Wistoft DOGMEMAD TIL BØRN & SUNDHEDSPÆDAGOGER – <i>en artikel om Ny Nordisk Nudging</i>	42
Caroline Nyvang EN NY NORDISK HVERDAG (anm.)	50
Bo Ærenlund Sørensen & Anders Riel Müller MEYER SOM APPETITVÆKKENDE GASTROKAPITALIST – <i>en analyse af Claus Meyers placering i det socialt engagerede fødevarerkompleks</i>	52
Lykke Larsen GRØN URBANISME	62
Hans Bonde KVINDEFORISERING	76
 ANMELDELSER	
Jan Krag Jacobsen MADSOCIOLOGI – <i>et teoretisk supermarked</i>	83
Morten Thing FRA NATTENS GERNINGER TIL LYS OVER LAND	88
Morten Thing NØRREBRONX SOM INDVANDRERBYDEL	92
Benny Lihme MENNESKET HAR FØDDER, IKKE RØDDER... – <i>danske bosættelser i Amerika</i>	95

DET NY NORDISKE KØKKEN

– kritiske perspektiver

På nær de (in)famøse muhammedtegninger er det Ny Nordiske Køkken (herefter NNK) måske et af de fænomener, som mere end noget andet har kendetegnet Danmarks image udadtil i det sidste årti. Siden manifestet for NNK blev formuleret og underskrevet af 12 nordiske topkokke på baggrund af Claus Meyers forarbejde, har Danmark formået at placere sig selv på det gastronomiske verdenskort ikke mindst på grund af Claus Meyer og Rene Redzepis restaurant Nomas flerårige kåring til verdens bedste restaurant. Inden for Danmarks grænser har NNK også haft markant betydning for en sjældent set ekspansion inden for restaurationsbranchen og fødevarerhvervene. NNK har også rykket markant ved den danske gastronomiske selvforståelse. Hvor Middelhavskøkkenet i mange årtier var det køkken, som kokke og ernæringseksperter fremhævede som det gode og sunde, så har det Ny Nordiske Køkken formået til en vis grad at skabe en nyerhvervet stolthed over det danske køkken. Begrebet har også inspireret andre nye tiltag uden for fødevarersekto- ren såsom daværende undervisningsminister Christine Antorinis lancering af den Nye Nordiske Skole i 2011. Således har NNK's nynordiskhed – både som ideologisk og kulina- risk ideal – infiltreret en række meget forskellige diskurser og felter fra Netto til Christi- ansborg og fra den københavnske restaurantscene til universitetsverdenen.

Der har dog også været kritik. Sådan er det jo med alle succeshistorier. Kokke som Ca- milla Plum og Bo Jacobsen har kritiseret NNK for at være et elitært gastronomisk projekt og ikke den folkelige bevægelse, som folkene bag NNK havde som vision. En af de mest markante kritikere i de danske medier har været sociolog Ulla Holm, som i en række kro- nikker i Politiken og Information har påpeget, at NNKs syn på det nordiske repræsenterer fascistiske under- og overtoner. Hendes kritik blev mødt af en massiv harme og modkritik af folk omkring NNK og andre, som spydigt kaldte hende Nazi-Ulla. NNK har altså med- ført heftige debatter mellem dem, som ser NNK som en revolutionær (gastronomisk) be- vægelse, og dem som ser den mest som en opblæst ballon fuld af varm luft. Kritikken af NNK har dog primært været spredt og sporadisk.

Det Ny Nordiske Køkken er nu efter mere end ti års sejrsgang efterhånden ved at tabe mediernes og også grundlæggernes interesse. Hovedmanden bag NNK Claus Meyer har rykket teltpælene op og flyttet til New York. Rene Redzepi annoncerede for nyligt, at Noma lukker med udgangen af 2016 for at genopstå i nye omgivelser og med et nyt koncept i 2017.

Som NNKs velmagtsdage ser ud til at lakke mod enden, er dette temanummer – med akademikernes traditionelle manglende evne til at skrive om aktualiteter – et forsøg på at tage et kig på NNK fra en række kritiske vinkler, der ikke før har været fokus på i den of- fentlige debat om NNK.

I *Gastronationalisme – en nostalgisk søgen efter det nordiske* tager Rikke Andreassen fat i NNKs forsøg på at konstruere en fælles nordisk nutid gennem fortællinger om et ægte og autentisk norden, som NNK gennem sit valg af råvarer forsøger at bringe tilbage. Det er dog ikke en uproblematisk søgen efter autenticitet, som Rikke Andreassen påpeger. Inter- essen for det ægte og autentiske norden afspejler nemlig en tidligere historisk investering i at finde en autentisk nordisk race, som var særlig stærk fra midten af 1800-tallet frem til 2. verdenskrig. Andreassen ser denne søgen efter et autentisk og rent Nordisk køkken som en reaktion på den stigende mangfoldighed, som Norden oplever i disse år.

Jonatan Leer vender i sin artikel *Den ny, nordiske mand: ma(d)skulinitet i nynordiske kogebøger* blikket mod repræsentationer af maskulinitetsidealer blandt de ledende skikkelser i det Ny Nordiske Køkken, som for langt de flestes tilfælde er mænd. Som Leer skriver, så repræsenterer de ikke bare nye gastronomiske idealer, men også en række forestillinger om det at være mand i en global tidsalder. Ligesom Andreassen fokuserer Leer i sin artikel også på autenticitetssøgen, men her stilles der skarpt på samspillet mellem en søgen efter et "autentisk" køkken og medfølgende "autentiske" mandeideal.

I *Medier, mytologi og videnskab: En autoetnografisk fabel om tilblivelserne af Ny Nordisk Hverdagsmad* tager Arun Micheelsen os med på en medrivende og originalt formidlet rejse gennem sit ph.d. forløb i det store OPUS forskningsprojekt. Projektet skulle med 100 millioner kroner i ryggen fra Nordeafonden udvikle og promovere Ny Nordisk Hverdagsmad såvel som undersøge dette køkkens sundhedsmæssige effekter. Micheelsens personlige overvejelser og konflikter med forskningsprojektets ledere om dilemmaerne mellem videnskabelig analyse og projektets forsøg på at promovere Ny Nordisk Hverdagsmad før forskningsresultaterne forelå, giver et ufortalt indblik i OPUS projektets interne dynamikker.

I *Ny nordisk nudging* tager Karen Wistoft også fat på en kritisk analyse af Ny Nordisk Hverdagsmad og dets pædagogiske metoder. Wistoft mener ikke, at de er i overensstemmelse med de pædagogiske idealer om kritisk stillingtagen og demokratisk dannelse, som danner grundlaget for det folkeoplysende arbejde og uddannelsessystemet. Wistoft viser, hvordan Ny Nordisk Hverdagsmad på forhånd definerer, hvad den gode smag og sunde mad er, og derefter forsøger at "nudge" folk til at følge trop. Denne tilgang – hvor det enkelte individ opfordres til at handle uden refleksion – finder Wistoft dybt problematisk.

Afslutningsvis undrer Bo Ørenlund Sørensen og Anders Riel Müller sig over de danske mediers ambivalente forhold til Meyers salg af sin virksomhed til en engelsk kapital fond i deres artikel *Meyer som appetitvækkende gastrokapitalist*. Sørensen og Müller argumenterer for, at ideen om Meyer som en social entreprenør, der tager kampen op mod det etablerede fødevarerindustrielle kompleks, i høj grad er konstrueret af mediernes ukritiske og pseudospirituelle dækning af Meyers liv og erhvervseventyr. I stedet for pressens illusionsmageri, så argumenterer forfatterne for at se Meyer som en arketypisk figur i den neoliberale kapitalistiske samfundsorden.

Tilsammen inviterer de fem artikler og to boganmeldelser af Jonas Greve Lysgaard og Caroline Nyvang til at se kritisk på mad fra en række analytiske perspektiver såsom kulturel identitet, køn, videnskabelighed, pædagogik og kapitalistiske strukturer. Herved indbydes også til flere kritiske analyser og sociologiske indgange til den aktuelle madkultur.

Mad er altid medium for politiske og kulturelle projekter og et spejl af sociale hierarkier og strukturer. Madkulturen udgør kort sagt en af samfundets centrale sociale kamppladser. Når vi analyserer den, handler det blot om at tage en begejstret madanmelder fra Politiken på ordet, da han besøgte Noma: "Om maden smager godt? Det er simpelthen det forkerte spørgsmål at stille."

Anders Riel Müller og Jonatan Leer